

ข้อมูลการค้าไทย-สหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย

ความเป็นมา

สหภาพศุลกากรรัสเซีย คาซัคสถาน และเบลารุส (Custom Union) จัดตั้งในปี 2550 เป็นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจประเทศอดีตสหภาพโซเวียตด้วยจุดมุ่งหมายในการสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยมีการใช้อัตราภาษีภายนอกกร่วม (Common External Tariff) ในอัตราเดียวกันและนำระบบการจำแนกพิกัดศุลกากรเดียวกันมาใช้ในปี 2553 และยกเลิกด้านศุลกากรภายในระหว่างประเทศสมาชิกในสหภาพศุลกากรฯ ในปี 2554 ต่อมาในปี 2555 ประเทศสมาชิกสหภาพศุลกากรฯ ได้ลงนามในสนธิสัญญาจัดตั้งเขตเศรษฐกิจร่วม เรียกว่าสหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย (Eurasian Economic Union) ซึ่งปัจจุบันมีสมาชิก 5 ประเทศคือ รัสเซีย คาซัคสถาน เบลารุส อาร์เมเนีย และคีร์กีซสถาน มีประชากรกว่า 180 ล้านคน มีผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศในปี 2558 เท่ากับ 1,582 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ ทั้งนี้ประเทศสมาชิกได้ตกลงเปิดเสรีทางการค้าสินค้า บริการ และการลงทุนระหว่างกันมีผลบังคับใช้เต็มรูปแบบเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2558 ถือเป็นก้าวกระโดดความร่วมมือทางเศรษฐกิจและทำให้ประเทศสมาชิกสามารถเคลื่อนย้ายเสรีครอบคลุมสินค้า บริการ เงินทุน และแรงงาน ปัจจุบันเวียดนามทำความตกลงการค้าเสรีกับสหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 5 ตุลาคม 2559

1. ความสัมพันธ์ / ความตกลงที่เกี่ยวข้อง

1.1 ภาครัฐบาล

- รัสเซียได้พยายามผลักดันการจัดทำ FTA ระหว่างไทยกับสหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย (EAEU) ในการหารือที่สำคัญตั้งแต่ต้นปี 2558 ในช่วงการเยือนอย่างเป็นทางการของนายกรัฐมนตรีรัสเซีย นายดมิตรี เมดเวเดฟ ได้มีการหยิบยกประเด็นนี้ขึ้นมาหารือกับนายกรัฐมนตรีไทย พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในวันที่ 8 เมษายน 2558

- ฝ่ายรัสเซียและประเทศสมาชิกEAEU ในระดับเอกอัครราชทูตได้ผลักดันเรื่องการจัดทำ FTA กับฝ่าย EAEU ในโอกาสเข้าเยี่ยมคารวะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์มาโดยตลอด

- ในการเยือนรัสเซียและเบลารุสอย่างเป็นทางการของรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม (พลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณ) และรองนายกรัฐมนตรี (นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์) ระหว่างวันที่ 23 – 26 กุมภาพันธ์ 2559 ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ได้ร่วมคณะด้วยนั้น ได้มีการพบหารือกับรองนายกรัฐมนตรีของรัสเซียและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพัฒนาเศรษฐกิจของรัสเซียที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการเจรจา FTA ของรัสเซีย รวมทั้งได้มีการพบหารือกับรองนายกรัฐมนตรีของเบลารุส ซึ่งทั้งรัสเซียและเบลารุสได้หยิบยกเรื่อง FTA ขึ้นหารือและได้แจ้งว่ายินดีสนับสนุนไทยในการจัดทำ FTA กับ EAEU

- ในการเข้าเยี่ยมคารวะและหารือข้อราชการของรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพัฒนาเศรษฐกิจของรัสเซียกับรองนายกรัฐมนตรี (นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์) เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2559 ณ ทำเนียบรัฐบาล และกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2559 ณ กระทรวงพาณิชย์ ฝ่ายรัสเซียแจ้งว่าอยู่ระหว่างโน้มน้าวประเทศสมาชิก EAEU อื่นให้สนับสนุนการทำ FTA กับไทย

- เมื่อวันที่ 17-20 พฤษภาคม 2559 นายกรัฐมนตรีได้เดินทางเยือนสหพันธรัฐรัสเซียอย่างเป็นทางการ ฝ่ายรัสเซียได้แสดงความยินดีที่ไทยแสดงความสนใจที่จะทำ FTA กับ EAEU ฝ่ายรัสเซียได้แสดงความยินดีที่จัดทำ FTA กับ EAEU

- ล่าสุดเมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2559 คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบต่อการแสดงความจำนงเพื่อเริ่มกระบวนการเตรียมการจัดทำความตกลงการค้าเสรีไทย-สหภาพเศรษฐกิจยูเรเชียตามที่กระทรวงพาณิชย์เสนอ

- คณะกรรมการเศรษฐกิจยูเรเชีย (Eurasian Economic Commission :EEC) ซึ่งเป็นหน่วยงานบริหารของ EAEU ได้เสนอให้ไทยพิจารณาจัดทำบันทึกความร่วมมือ (Memorandum of Cooperation:MOC) กับ EEC โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือรอบด้านสู่การยกระดับความสัมพันธ์ด้านการค้าและการลงทุนระหว่างกัน และการขจัดอุปสรรคทางการค้าและการลงทุน ตลอดจนจนกระชับความร่วมมือให้ใกล้ชิดยิ่งขึ้นในสาขา ที่มีความสนใจ

ร่วมกัน ปัจจุบัน EEC ได้มีการจัดทำ MOU แล้วกับหลายประเทศ อาทิ มองโกเลีย เปรู ชิลี กัมพูชา และสิงคโปร์ เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเทศที่สนใจจัดทำหรืออยู่ระหว่างการจัดทำ FTA กับ EAEU

- เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2561 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ (นายสนธิรัตน์ สนธิจิรวงศ์) และรัฐมนตรีด้านการบูรณาการและเศรษฐกิจมหภาคของคณะกรรมการการค้าเสรีอาเซียน (นางทัตยานา วาโลวายา) ได้ลงนามบันทึกความร่วมมือระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยและคณะกรรมการการค้าเสรีอาเซียน โดยมี นายกรัฐมนตรี (พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา) และประธานคณะกรรมการการค้าเสรีอาเซียน (นายทิกราน ชาร์กสยาน) เป็นสักขีพยาน ณ ห้องสีม่วง ตึกไทยคู่ฟ้า ทำเนียบรัฐบาล

1.2 ภาคเอกชน

- สมาคมธุรกิจไทย-รัสเซีย เกิดจากคณะกรรมการร่วมภาคเอกชน 3 สถาบัน หรือ กกร. อันประกอบด้วย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสมาคมธนาคารไทย ขับเคลื่อนธุรกิจการค้าระหว่างประเทศไทยและสหพันธรัฐรัสเซีย ให้มีความคล่องตัว โดยมีสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เป็นหน่วยงานกำกับดูแลกระบวนการทำงานต่างๆ ซึ่งจะครอบคลุมทุกด้าน อาทิ ด้านการค้า การลงทุน ธุรกิจบริการ การเงินการธนาคาร โลจิสติกส์ เทคโนโลยี และการศึกษา เป็นต้น

- หอการค้าไทย-รัสเซีย (Thai -Russian Chamber of Commerce-TRCC) ก่อตั้งมาเป็นเวลา 15 ปี มีการดำเนินกิจกรรมกับนานาประเทศอย่างต่อเนื่อง และมีความสำคัญต่อการพัฒนาการค้าในรูปแบบทวิภาคีกับประเทศรัสเซีย

- การลงทุนของไทยในสหภาพเศรษฐกิจเอเชีย นอกเหนือจากธุรกิจร้านอาหารไทย บริการนวดแผนไทยและสปา ยังมีการลงทุนในธุรกิจอื่นๆ อาทิ อุตสาหกรรมอาหารในเครือเจริญโภคภัณฑ์ (CP) เป็นต้น

2. การค้าทวิภาคีไทย-สหภาพเศรษฐกิจเอเชีย

การค้ารวม ในปี 2561 ไทยและสหภาพยุโรปเอเชียมีมูลค่าการค้าระหว่างกัน 3,754.93 ล้านเหรียญไทยส่งออก 1,225.21 ล้านเหรียญสหรัฐ นำเข้า 2,529.74 ล้านเหรียญสหรัฐ (ตารางที่ 1)

สินค้าส่งออกสำคัญ ได้แก่ (1) รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ (2) ผลิตภัณฑ์ยาง (3) อัญมณีและเครื่องประดับ (4) ผลไม้กระป๋องและแปรรูป (5) เครื่องยนต์สันดาปภายในแบบลูกสูบ (6) เมล็ดพลาสติก (7) เครื่องจักรกลและส่วนประกอบของเครื่องจักรกล (8) เครื่องปรับอากาศและส่วนประกอบ (9) ข้าว (10) เคมีภัณฑ์ เป็นต้น

สินค้านำเข้าสำคัญ ได้แก่ (1) น้ำมันดิบ (2) ปุ๋ยและยากำจัดศัตรูพืชและสัตว์ (3) สินแร่โลหะอื่น ๆ เศษโลหะและผลิตภัณฑ์ (4) เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์ (5) พืชและผลิตภัณฑ์จากพืช (6) ถ่านหิน (7) สัตว์น้ำสด แช่เย็นแช่แข็ง แปรรูปและกึ่งแปรรูป (8) แร่และผลิตภัณฑ์จากแร่ (9) กระดาษและผลิตภัณฑ์จากกระดาษ (10) เครื่องเพชรพลอย อัญมณี เงินแท่งและทองคำ เป็นต้น

3. สินค้าที่มีศักยภาพในการแข่งขัน ได้แก่ ปุ๋ย เชื้อเพลิงที่ได้จากแร่ น้ำมันแร่และผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการกลั่น ไข่มุก รัตนชาติ โลหะมีค่า เหมืองยูเรเนียม อาวุธและกระสุนส่วนประกอบและอุปกรณ์ประกอบ

● การลงทุน

การลงทุนระหว่างไทยและสมาชิกสหภาพเศรษฐกิจเอเชียทั้ง 5 ประเทศ เกือบทั้งหมดเป็นการลงทุนระหว่างไทยและรัสเซีย

1. รัสเซีย ปี 2548-2560 การลงทุนโดยตรงของรัสเซียในไทยมูลค่า 3,812.05 ล้านเหรียญสหรัฐ และปี 2560 มูลค่า 376.45 ล้านเหรียญสหรัฐ ที่ผ่านมามีปี 2548 - กันยายน 2560 มีโครงการลงทุนที่รัสเซียได้รับการอนุมัติจาก BOIทั้งสิ้น 24 โครงการ มูลค่า 1,375 ล้านบาท¹ ในกิจการเคมีภัณฑ์ ซอฟต์แวร์ ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ อัญมณี พาณิชยกรรม

¹ รัสเซียถือครองหุ้น 10 โครงการ ถือหุ้นกับต่างชาติ 7 โครงการ และร่วมทุนกับไทย 7 โครงการ

อิเล็กทรอนิกส์ การวิจัยและพัฒนาสวนสนุก เทคโนโลยีชีวภาพ สื่อสาร สำหรับปี 2560 มีโครงการลงทุนที่รัสเซียยื่นขอรับการส่งเสริมการลงทุนจาก BOI ทั้งสิ้น 2 โครงการ มูลค่า 2,713 ล้านบาท สำหรับธุรกิจรัสเซียรายสำคัญที่เข้ามาลงทุนในไทย คือ บริษัทไทยสเตอร์เจียน (ร่วมทุนไทย-รัสเซีย) ธุรกิจการทำฟาร์มเลี้ยงปลาสเตอร์เจียนและผลิตไข่ปลาคาเวียร์ มูลค่า 57 ล้านบาท

- การลงทุนทางตรงของไทยในรัสเซีย ปี 2548-2560 มูลค่า 482.15 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ปี 2560 มูลค่า 376.45 ล้านดอลลาร์สหรัฐ สำหรับธุรกิจของไทยที่เข้าไปลงทุนในรัสเซีย คือ บริษัท เครื่องเจริญโภคภัณฑ์ ในธุรกิจสุกร และไก่ครบวงจร (CPF) บริษัท Fennel ในธุรกิจเครื่องสำอาง บริษัทดุติ ธุรกิจ สปาและร้านอาหาร ภายใต้ Thai Pattara Center และบริษัท LLC "Chemical Corporation"

2. อาร์เมเนีย ปัจจุบันมีบริษัทไทยร่วมลงทุนธุรกิจนำเข้า-ส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับกับอาร์เมเนีย ในขณะที่ปี 2550 – 2560 ไทยลงทุนในอาร์เมเนีย มูลค่า 5,373 เหรียญสหรัฐ ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอสังหาริมทรัพย์

3. เบลารุส ปี 2550 – 2560 มีโครงการลงทุนที่เบลารุสได้รับการอนุมัติจาก BOI ทั้งสิ้น 2 โครงการ มูลค่า 10 ล้านบาท ในอุตสาหกรรมไฟฟ้า

4. คาซัคสถาน ปัจจุบัน คาซัคสถานมีโครงการลงทุนที่คาซัคสถานได้รับการอนุมัติจาก BOI มูลค่าประมาณ 155 ล้านบาท โดยเป็นการมาลงทุนในในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่จังหวัดภูเก็ต ในขณะที่ ปี 2550 – 2560 ไทยลงทุนในคาซัคสถาน มูลค่า 0.17 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในอุตสาหกรรมอาหาร

5. คีร์กีซ ไม่ปรากฏการลงทุนของคีร์กีซในไทย ในขณะที่ปี 2560 มีบริษัทนักลงทุนไทยร่วมลงทุนกับนักลงทุนคีร์กีซ ในธุรกิจร้านอาหารไทย ณ กรุงบิชเคก

4. การท่องเที่ยว

ในปี 2560 มีนักท่องเที่ยวรัสเซียมาไทยจำนวนประมาณ 1.4 ล้านคน ขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าร้อยละ 26 ส่วนคนไทยเดินทางไปท่องเที่ยวรัสเซีย จำนวนประมาณ 33,000 คน เพิ่มขึ้นร้อยละ 66 ในขณะที่ นักท่องเที่ยวคาซัคสถาน เบลารุส และอาร์เมเนีย มีจำนวนประมาณ 57,236 คน 13,171 คน และ 1,562 คน ตามลำดับ

5. โอกาสทางการค้า

5.1 การสร้างตลาดใหม่และขยายการส่งออก การต่อยอดช่องทางการจัดจำหน่ายไทยสามารถใช้สหภาพศุลกากรฯ เป็น Hub/distribution network ไปยังประเทศใน Central Asia ซึ่งอยู่บนเส้นทางสายไหมศตวรรษที่ 21 ได้ อันจะเป็นการขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุนของไทย เนื่องจากการค้าส่วนใหญ่ระหว่างไทยกับสหภาพเศรษฐกิจยูเรเชียมีการกระจุกตัวอยู่ที่การค้าระหว่างไทย-รัสเซีย ซึ่งมูลค่าการค้าของประเทศสมาชิกอื่นๆใน สหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย ไม่ได้มีนัยสำคัญจึงพิจารณาเฉพาะข้อมูลไทย-รัสเซีย

5.2 การลดอุปสรรคทางการค้าของประเทศสมาชิก สหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย จะเป็นประโยชน์ต่อทางการค้าแก่ประโยชน์ต่อประเทศสมาชิกและประเทศคู่เจรจาเนื่องจากใช้กฎเดียวกัน เช่น กฎระเบียบเกี่ยวกับสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช

5.3 ไทยส่งออกปรัสเซียมากที่สุดในกลุ่มประเทศ สหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย คิดเป็นร้อยละ 96.5 แม้ว่าไทยขาดดุลการค้ากับรัสเซีย แต่ไทยยังมีโอกาสที่จะขยายการค้าได้ เนื่องจากสินค้าไทยได้รับความนิยมในรัสเซียมาก โดยเฉพาะสินค้าอุปโภคบริโภคทั่วไป อาทิ ยาสีฟันสมุนไพร และเครื่องสำอาง ทั้งนี้ ผู้ประกอบการไทยให้ความสนใจตลาดนี้น้อย ประกอบกับการขนส่งสินค้าทางเรือจากไทยไปยังเมืองท่าเรือเซนต์ปีเตอร์สเบิร์กใช้เวลานาน

5.4 สำหรับนักท่องเที่ยวจากรัสเซียเข้ามาท่องเที่ยวในไทยจำนวนมาก โดยใช้จ่ายเงินเฉลี่ยคนละ 80,000 บาท และมักจะพักอยู่นานอยู่ที่พัทยาและภูเก็ต และเป็นโอกาสให้ผู้สนใจส่งออกปรัสเซียได้ทดลองตลาด โดยสามารถไปลองจำหน่ายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยวจากรัสเซียที่พัทยาและภูเก็ต

5.5 ในประเด็น FTA สหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย-เวียดนามเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการแข่งขันของสินค้าไทยไปสหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย ซึ่งมีความได้เปรียบจากสิทธิพิเศษทางภาษีภายใต้ FTA สำหรับประเทศอื่นๆ ที่อยู่ระหว่างการเจรจา FTA กับ สหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย ได้แก่ สิงคโปร์ ซึ่งมีโครงสร้างเศรษฐกิจที่ไม่เป็นคู่แข่งกับ สหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย และอินเดีย ซึ่งมีความสัมพันธ์กับประเทศเครือรัฐเอกราชมายาวนาน โดยเฉพาะจากการซื้อขายยุทธโธปกรณ์

5.6 หน่วยงานภาครัฐและเอกชนสามารถพิจารณาใช้ประโยชน์จากบันทึกความร่วมมือระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยและคณะกรรมการธิการเศรษฐกิจยูเรเชีย อาทิ เป็นเวทีที่ภาครัฐสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์และข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ทางการค้า นโยบายเศรษฐกิจ กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องทางการค้า รวมถึงสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐ และเอกชน เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตลาดของกันและกันมากขึ้น

สำนักยุโรป
กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ
มกราคม 2561

ตารางที่ 1 : สถิติการค้าไทย - สหภาพเศรษฐกิจเอเชีย แยกรายประเทศ ปี 2558-2561

มูลค่า: ล้านดอลลาร์สหรัฐ

ประเทศ	มูลค่าการค้า/ขยายตัว%				การส่งออก/ขยายตัว %				การนำเข้า/ขยายตัว %				ดุลการค้า			
	2558	2559	2560	2561	2558	2559	2560	2561	2558	2559	2560	2561	2558	2559	2560	2561
รัสเซีย	2,355.88 (-52.05)	1,964.15 (-16.63)	3,100.39 (57.65)	3,554.97 (17.60)	713.44 (-40.81)	577.52 (-19.05)	1,032.44 (79.91)	1,160.38 (12.01)	1,642.49 (-55.71)	1,386.63 (-15.58)	2,067.95 (48.48)	2,394.60 (20.01)	-929.05	-809.11	-1035.5	-1,234.22
คาซัคสถาน	47.21 (-23.67)	52.07 (10.31)	93.64 (80.52)	91.78 (-1.75)	36.28 (-37.82)	37.80 (4.18)	49.98 (33.28)	51.39 (2.62)	10.93 (214.29)	14.28 (30.63)	43.66 (203.83)	40.40 (-6.79)	25.35	23.52	6.32	10.99
เบลารุส	83.71 (7.22)	68.16 (-18.58)	74.24 (8.15)	101.65 (38.25)	3.76 (-79.22)	5.37 (42.74)	5.50 (3.29)	8.20 (48.70)	79.95 (33.28)	62.79 (-21.46)	68.74 (8.56)	93.45 (37.40)	-76.19	-57.43	-63.23	-85.24
อาร์เมเนีย	2.20 (-93.61)	2.96 (34.49)	20.05 (579.67)	5.10 (-74.44)	1.48 (-94.15)	2.18 (47.45)	10.34 (378.44)	3.81 (-63.23)	0.72 (-92.11)	0.78 (8.03)	9.7 (1,132.61)	1.29 (-86.56)	0.75	1.40	0.64	2.53
คีร์กีซ	1.49 (-41.34)	0.63 (-57.34)	0.92 (49.46)	1.43 (54.91)	1.47 (-41.67)	0.63 (-57.28)	0.91 (3.29)	1.43 (56.76)	0.01 (0.00)	0.01 (-63.45)	0.013 (154.60)	- (-72.73)	1.46	0.62	0.89	1.43
รวม (EAEU)	2,490.49 (-51.08)	2,087.97 (-51.08)	3,317.96 (57.33)	3,754.93 (13.16)	756.38 (-42.24)	623.50 (-16.79)	1,099.20 (77.44)	1,225.21 (11.46)	1,734.10 (-54.14)	1,464.49 (-14.95)	2,190.06 (48.86)	2,529.74 (15.51)	-977.72	-840.99	-1090.86	-1,304.51

ที่มา : Ministry of Commerce ,Thailand